

Nr 26.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse för kanallotsarna vid Trollhätte kanal från skyldighet att återbära andel i vissa för mycket uppburna lotspenningar; given Stockholms slott den 16 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Th. Borell.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Borell anför:

Till prövning föreligger en framställning om befrielse för lotsarna vid Trollhätte kanal från skyldighet att till statsverket återleverera andel i för mycket uppburna lotspenningar.

I kungörelse den 28 juni 1918 (nr 504) angående lotsningen å Trollhätte kanal stadgades i § 2, första stycket: »Avgift för fartyg, som anlitar kanallots, utgår med dels lotspenningar till belopp, som, beräknat efter fartygets avgifts- pliktiga dräktighet och den sträcka, å vilken fartyget anlitar kanallots, anges i den av de vid denna kungörelse fogade taxor, vilken skall vid tillfället användas, dels ock ersättning för kanallotsens hemresa med belopp, som under

rubrik 'hemvägsersättning' finnes i taxorna angivet.» Tredje stycket av samma paragraf hade följande lydelse: »Avgift för lotsningen uppbäres av kanallotsen mot kvitto.» Samma bestämmelser finnas intagna i den numera gällande kungörelsen i ämnet den 17 juni 1921 (nr 471). Enligt taxorna beräknas lotspenningarna efter ett zonsystem, så att avgiften per kilometer blir lägre ju längre den sträcka är, å vilken lots anlitas. Tid efter annan har Kungl. Maj:t medgivit procentuella förhöjningar av de i taxorna bestämda avgifterna. Beträffande hemvägsersättningen, som förut utgick med 4 kronor, har genom kungörelse den 15 november 1928 (nr 446) bestämts, att densamma skall utgå med 4 kronor för vissa kortare sträckor och med 6 kronor för längre sträckor.

Jämlikt gällande avlöningsbestämmelser åtnjuta kanallotsarna provision med 40 procent av den å vederbörande lots belöpande andelen av lotsavgifter enligt grundtaxa, varemot provision ej utgår å avgiftsförhöjningarna.

I skrivelse den 18 juni 1927 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att kanallotsarna kommit att från början i vissa avseenden misstolka förenämnda taxebestämmelser på sådant sätt, att trafikanterna i åtskilliga fall avfordrats högre avgifter än taxorna föreskreve, fränsett av Kungl. Maj:t medgivna procentuella förhöjningar av avgifterna. Detta sammanhängde med att det normalt icke förekomme, att en och samma lots — de vore stationerade i Göteborg, Ström och Vänersborg — tjänstgjorde å hela sträckan från Göteborg till Vänersborg, utan att för fartyg, som skulle passera hela denna sträcka, vilket för lotspliktiga fartyg vore det vanligaste, byte av lots skedde vid Ström (Lilla Edet).

Styrelsen har vidare anfört i huvudsak följande:

Då avgift för lotsningen skulle uppbäras av kanallotsen mot kvitto, hade den praxis utbildat sig, att varje lots debiterat avgifter för den sträcka, å vilken han lotsat. Därigenom hade ett genomgående fartyg fått erlägga ett högre totalbelopp i lotspenningar, än som skolat utgå vid dessas beräkning för hela sträckan, samt hemvägsersättningar till två lotsar. Undantagsvis hade även hänt, att en och samma lots tjänstgjort å ett fartyg ända från Göteborg till Vänersborg eller vice versa och därvid utställt två kvitton, ett för sträckan söder om och ett för sträckan norr om Ström, samt även debiterat hemvägsersättning för vardera sträckan. Med den lydelse kungörelsen i detta avseende hade, syntes det emellertid få anses oriktigt, att dubbel hemvägsersättning krävts, när endast en lots tjänstgjort. Icke heller berättigade kungörelsen till utkrävande av lotspenningar för två delsträckor i stället för en totalsträcka. Vattenfallsstyrelsen ansåge sig därför skyldig återbetala de belopp i lotsavgifter, som påvisats hava sålunda, utöver vad som motsvarade gällande bestämmelser, erlagts av trafikanter.

Då emellertid kanallotsarna åtnjöte viss provision å lotspenningarna (för närvarande med sammanlagt för fyra lotsar 40 procent å grundavgiften), syntes lotsarna strängt taget kunna anses skyldiga återbetala, vad de på grund av feldebiteringarna för mycket utbetkommit ej blott i hemvägsersättningar utan även i provision. Utredning påginge rörande det exakta belopp, som härvid kunde ifrågakomma. Enligt verkställd överslagsberäkning utgjorde detsamma omkring 12,200 kronor sammanlagt för alla fyra lotsarna. En återbetalning av ett dylikt belopp skulle naturligtvis bliva synnerligen betungande för lotsarna. Då dessutom den verkställda debiteringen gjorts i god tro och i samförstånd med vederbörande förmän samt påtagligen utan tanke på egen vinning, syntes det

vattenfallsstyrelsen skäligt att frikalla lotsarna från skyldighet att återbetala, vad de sålunda uppburit utöver vad dem rätteligen tillkommit.

Såsom ett visst stöd för lotsarnas feltolkning av bestämmelserna kunde åberopas bestämmelsen, att avgift för lotsningen uppbäres av kanallotsen mot kvitto. Det kunde ju med något fog göras gällande, att bestämmelsen angäve, att varje lots skulle debitera lotspenningar för den sträcka, å vilken han tjänstgjort.

Vattenfallsstyrelsen hemställde således, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att kanallotsarna befriades från skyldighet att till statsverket återbära de belopp, som de till följd av misstolkning av gällande bestämmelser kommit att uppbära utöver dem tillerkända löneförhöjningar.

Kommerskollegium har i utlåtande den 6 juli 1927 anfört, att i fråga om hemvägsersättningen eventuella krav endast syntes kunna riktas direkt mot vederbörande kanallotsar och att dessas återbetalningsskyldighet därutinnan vore ett spörsmål, som icke borde bliva föremål för prövning i administrativ ordning. Beträffande lotspenningarna ansågo sig kollegium med hänsyn till de av vattenfallsstyrelsen åberopade billighetsskälerna icke böra motsätta sig, att kanallotsarna befriades från skyldighet att, i den mån vattenfallsstyrelsen kunde finna anledning att till vederbörande trafikanter återbetala belopp, som dessa ansåges hava erlagt för mycket i lotspenningar, till statsverket återbära de redan uppburna andelarna av samma belopp.

Statskontoret har i utlåtande den 4 november 1927 lika med kommerskollegium ansett vattenfallsstyrelsens framställning beträffande hemvägsersättningen icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd samt i fråga om framställningen i övrigt anfört:

Vidkommande lotspenningarna ansågo statskontoret att, enär avgiften för lotsningen skulle uppbäras av kanallotsen mot kvitto, vederbörande varit skyldiga att, där två lotsar använts för sträckan Göteborg—Vänersborg, till vardera lotsen utbetala sådan avgift enligt taxan för den sträcka han lotsat samt, där allenast en lots använts, avgift bort till lotsen erläggas efter den taxa, som gällde för sträckan i dess helhet.

Då emellertid, enligt vad vattenfallsstyrelsen uppgivit, det endast undantagsvis förekommit, att allenast en lots använts, finge det antagas, att vad som sålunda av vederbörande lots borde återbäras utgjorde allenast en mindre del av vad som enligt vattenfallsstyrelsens förmenande av lotsarna i lotsandelar för mycket uppburits. Uppgift saknades emellertid rörande beloppet av de lotsavgifter, som av vederbörande för mycket utgivits i de fall, där allenast en lots använts. Sedan detta belopp blivit uträknat och till vederbörande återbetalt, och det alltså kunde bedömas, i vad mån en återbäringskyldighet skulle bliva alltför betungande för lotsarna, syntes böra tagas under övervägande, om åtgärder skulle vidtagas för lotsarnas befrielse från denna återbäringskyldighet.

Statskontoret hemställde, att framställningen ej för närvarande måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan *vattenfallsstyrelsen* anbefallts att yttra sig med anledning av vad i de avgivna utlåtandena sålunda anförts, har styrelsen i utlåtande den 4 februari 1929 till en början anfört, att då dittills inga krav på återbärning av hemvägs-

ersättningar framkommit, något Kungl. Maj:ts beslut i denna del av ärendet icke vore påkallat. Beträffande lotspenningarna har styrelsen anfört följande:

Det syntes styrelsen påtagligt, att avsikten med ifrågavarande bestämmelser ej kunnat vara, att lotspenningarnas storlek skulle för en och samma sträcka bliva olika, beroende på om en eller två lotsar anlåtats. Rimligt vore däremot, att varje lots erhöles hemvägsersättning, även om därmed följde någon ökning i totala lotsningskostnaden för en resa, om två lotsar i stället för en använts. Det vore i detta sammanhang av betydelse, att det redan från början vid införande av lotsning å Trollhätte kanal avsetts som normalt, att lotsbyte skulle äga rum i Ström. Det hade under sådana förhållanden varit skäligen meningslöst att, om avsikten varit att debitera varje särskild lotssträcka för sig, låta såsom skett taxan upptaga distanser ända upp till 85 kilometer.

Verkställd utredning visade emellertid, att den summa, som enligt vattenfallsstyrelsens tolkning erlagts för mycket i lotspenningar under åren från och med 1918 till och med 1927, utgjorde 30,442 kronor 25 öre, varav dock endast 9,316 kronor 25 öre belöpte på lotsning, vid vilken samma lots tjänstgjort såväl ovanför som nedanför Ström.

Dittills hade efter anfordran återbetalats till trafikanter av sålunda erlagda lotspenningar ett belopp av sammanlagt 12,051 kronor, varav dock endast 3,588 kronor 50 öre avsåge lotsning utan lotsbyte.

Under uttalande att det vore styrelsens bestämda mening, att lotstaxan borde tolkas så, att en restitution av lotspenningar efter anfordran borde medgivas i alla de fall, det här gällde — även när två lotsar anlåtats — har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte så tillvida bifalla styrelsens i skrivelsen den 18 juni 1927 gjorda hemställan, att Kungl. Maj:t medgäve, att kanal-lotsarna befriades från skyldighet att till statsverket återbära redan uppburna andelar i lotspenningar, som erlagts för mycket därigenom att vederbörande trafikant ej fått åtnjuta lotstaxans zonberäkning för den totalsträcka, å vilken lots anlåtats, omfattande såväl norr som söder om Ström belägna delar av Trollhätte kanal.

Departements-
chefen.

Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 23 augusti 1929 funnit vattenfallsstyrelsens framställning, i vad den avsåge befrielse för vederbörande kanal-lotsar vid Trollhätte kanal från återbetalning av viss del av utav dem uppburen hemvägsersättning, icke kunna i förevarande ordning upptagas till prövning samt förklarat, att Kungl. Maj:t ville framdeles meddela beslut beträffande framställningen i övrigt, torde ärendet få i sistnämnda del nu upptagas till behandling.

Bestämmelserna om erläggande av lotspenningar för anlåtande av lots vid trafikering av Trollhätte kanal synas, såsom vattenfallsstyrelsen uttalat, hava sådan innebörd, att den medgivna zonberäkningen bör tillämpas genomgående för hela färdsträckan oberoende av huruvida under färden ombyte av lots äger rum. Då enligt vad vattenfallsstyrelsen anfört bestämmelserna tillämpats på motsatt sätt och därjämte en och samma lots vid lotsning genom hela kanalen uppburit särskilda avgifter för delarna söder och norr om Ström, där lotsbyte eljest sker, torde lotsarna få anses skyldiga att till styrelsen återbära uppburen andel i sålunda för mycket erlagda lotspenningar, i den mån sådana av styrelsen redan

återbetalats eller framdeles återbetalas till vederbörande trafikanter. Enligt av vattenfallsstyrelsen meddelade uppgifter uppgå dessa för mycket erlagda lotspenningar sammanlagt till omkring 30,000 kronor, varav styrelsen efter anfordran hittills till vederbörande återbetalat något mer än 12,000 kronor. De andelar av dessa belopp, som lotsarna bekommit och således skulle vara skyldiga att återbetala, utgöra totalt 7,991 kronor 13 öre och beträffande hittills restituerade belopp 3,119 kronor 20 öre.

Med hänsyn till den påfrestning, som en dylik återbetalning av under en lång följd av år uppburna belopp skulle innebära för kanallotsarna, anser jag billighetsskäl tala för att lotsarna befrias från återbäringsskyldigheten ifråga. Härtill torde emellertid riksdagens medgivande böra inhämtas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att återbetalningsskyldigheten för vederbörande kanallotsar vid Trollhätte kanal beträffande deras andel i omförmälda, för mycket uppburna lotspenningar må efterskänkas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.